

Den 18. marts 2015/JK/mb

Seksuel Chikane og retssystemet

Behøver vi som samfund tolerere en dårlig opførsel? Behøver vi at acceptere en krænkende adfærd - og oven i købet forklejne dens konsekvenser? Behøver vi leve med og i et sexistisk miljø med kønsbaseret vold mod kvinder?

3F mener nej, og vi mener, at der er meget, vi som samfund kan gøre imod den omfattende seksuelle chikane, som desværre udfolder sig på vores arbejdspladser.

Den sidste store europæiske undersøgelse fra 2012 og egne undersøgelser foretaget af 3F viser, at ca. hver femte kvinde i Danmark har været udsat for seksuel chikane. I Beskæftigelsesministeriets egen arbejdsmiljøundersøgelse peger 3 procent af de danske arbejdstagere på, at de har været udsat for seksuel chikane på arbejdspladsen indenfor det sidste år. Arbejdsstyrken bestod i 2012 af godt 2,8 mio. personer, så de 3 procent alene svarer til 86.820 personer – hvoraf størstedelen må formodes at være kvinder. At området også dækker over seksuel chikane, der ikke er rapporteret eller registreret, hersker der ingen tvivl om. Eksistensen og det store omfang kan altså ikke betvivles. Derimod kan den måde, vi som samfund forklejner disse tal på, betvivles.

Det forebyggende arbejde mod seksuel chikane på arbejdspladsen er vigtigt og skal hele tiden styrkes. Heri ligger et stort ansvar for arbejdsmarkedets parter og for samarbejds- og arbejdsmiljøsystemets evne til at støtte en dialog på arbejdspladsen. Viden og dialog kan få hverdagsseksismen og den seksuelle chikane bragt frem i lyset, få formuleret personalepolitikker, der tager stilling til spørgsmål som omgangstone og værdighed, og styrker de lokale arbejdsmiljørepræsentanternes mulighed for at gribe forebyggende ind. Det er derfor glædeligt, at der er afsat 2 mio. kr. i 2015-2016 til, at Arbejdstilsynet kan udarbejde en pjece med anbefalinger til virksomhederne om forebyggelse af seksuel chikane på arbejdspladsen.

Til den forebyggende indsats hører Arbejdstilsynets vejledning om Mobning og seksuel chikane (At-vejledning D.4.2). Vejledningen sidestiller seksuel chikane og mobning i øvrigt og underkender dermed, at seksuel chikane altid er kønsspecifik og handler om magtudøvelse.

AT vælger en anden definition af seksuel chikane end den lovbestemte og nedtoner dermed konsekvenser og alvor i disse sager.

Hertil kommer, at det forebyggende arbejde ingen klangbund har, hvis det ikke mødes af et vægtigt politisk og retligt efterspil, når sagerne opstår. Over de sidste 20 år er der *ikke* kommet færre sager. Alligevel når færre sager til domsfældelse, og erstatningsniveauet er fastholdt urimeligt lavt. Vi tillader os derfor at pege på en række forhold, hvor man med rette kunne skærpe tonen og sikre en retspraksis, der er i overensstemmelse med disse overgrebs alvor.

1. Retsspraksis inden for det eksisterende regelsæt

Desværre kan man have en oplevelse af, at de danske domstole mere bekymrer sig for den anklagede end for den forulempede part i disse sager. Vi peger på fire områder til udvikling af retspraksis:

- Ofte fremføres argumenter om, at den seksuelle chikane er foretaget i god tro og tilsyneladende kommer enhver tvivl alene den anklagede til gode. Vi vil godt understrege, at vi i 3F *aldrig* har haft anledning til at beklikke en krænket persons anklage om seksuel chikane og derfor finder vi ingen grund til, at domstolene udfolder så ihærdig omsorg for den formodede krænker. Intet offer stiller sig til skue og ydmygelse gennem en lang og træg retsproces, uden alvorlige grunde. Dommerstanden bør reflektere over hvilke hensyn man lægger til grund for sin domsfældelse.
- Domstolene lægger til grund, at man skal kunne tåle en vis grad af kvindefjendsk tone på arbejdspladsen – alt efter hvilken branche der er tale om. Det er en præmis, der er i strid med arbejdsmiljølovgivningen og fuldstændig uacceptabel.
- Godtgørelsesniveauet er uanstændigt lavt. Ved at fastholde et erstatningsniveau på 25.000 kr. nu på 20. år, tilkendegives en ringe anerkendelse af sagernes alvor og af konsekvenserne for den forulempede kvinde. Der er typisk tale om mistet arbejde, om langvarig sygdom, om mistet læreplads og skilsmisse – samt langvarige psykiske og fysiske mén. 25.000 kr. er et latterligt lavt beløb, som viser, at vi som samfund ikke anerkender alvoren i den kønsbaserede vold.

Definition af seksuel chikane:

*§ 1, stk. 6. Der foreligger seksuel chikane, når der udvises enhver form for uønsket verbal, ikke-verbal eller fysisk adfærd med seksuelle undertoner med det **formål eller den virkning at krænke en persons værdighed**, navnlig ved at skabe et truende, fjendtligt, nedværdigende, ydmygende eller ubehageligt klima.*

- Trods lovens klare bogstav domfældes der sjældent for verbal chikane -uanset at netop denne form for seksuel chikane er den mest almindelige og har vidtrækkende konsekvenser og psykiske mén til følge for den krænkede. Domsfældelse kræver næsten altid, at der har været fysiske overgreb. Vi antager, at der hersker en uvilje i domstolene, mod at domfælde kun for verbal seksuel chikane trods den åbenbare lovhjemmel.

2. Skærpede retlige regler

Vi anerkender, at Danmark har ratificeret Istanbul Konventionen. Næste skridt bør være, at konventionen inkorporeres i dansk lov.

Artikel 40 lyder:

Parterne træffer de lovgivningsmæssige eller andre foranstaltninger, der er nødvendige for at sikre, at enhver form for uønsket verbal, ikke-verbal eller fysisk adfærd af seksuelt tilsnit som har til formål eller følge at en persons værdighed krænkes, herunder især ved skabelsen af et intimiderende, fjendtligt, nedværdigende, ydmygende eller stødende miljø, udløser strafferetlige eller andre retslige sanktioner.

Med baggrund i konventionen og de mange nyere undersøgelser som påviser det store omfang af seksuel chikane, bør regeringen foranledige en nøje gennemgang af lovgivningen, opgradere indsatsen og i øvrigt tilvejebringe mere viden om årsag og virkning af vold mod kvinder.

Man må konstatere, at eksisterende love ikke sikrer den nødvendige beskyttelse. I det følgende peger vi på fem veje til et skærpet regelsæt:

- Alvorlige sager om seksuel chikane burde med rette løftes som straffesager i henhold til straffelovens § 266 om alvorlige trusler mod en persons liv, helbred eller ære (velfærd). Det kan være hensigtsmæssigt i disse sager, at idømme fængselsstraf og behandlingsdom. Der sker nemlig ofte det, at en krænker fortsætter sin adfærd overfor nye ofre (lærling/medarbejder).

Arbejds miljøloven foreskriver, at alle skal have et sundt, fysisk og psykisk arbejdsmiljø. Og at arbejdsgiveren skal føre et effektivt tilsyn med, at tingene er i orden. I Bekendtgørelsen om arbejdets udførelse fremgår det, at arbejdsgiveren er ansvarlig for, at der ikke finder seksuel chikane og mobning sted. Men der er ingen sanktioner, og arbejdsgiveren kan ikke holdes juridisk ansvarlig for seksuel chikane på arbejdspladsen. Vi er vidne til en høj grad af ansvarsforflygtigelse hos arbejdsgivere, der nægter at have kendskab til påstået seksuel chikane.

- Derfor må ansvaret gøres objektivt. Ved at gøre ansvaret for seksuel chikane til arbejdsgiverens objektive ansvar, fremmes arbejdsgivers interesse i at sørge for et effektivt tilsyn, forebyggelse af seksuel chikane og disse sagers opståen og udvikling.

I sager om seksuel chikane er det meget vanskeligt at føre bevis. Seksuel chikane foregår ofte på steder og tidspunkter, hvor der ikke er vidner tilstede. Ofte består krænkerens forsvar af en benægtelse, eller i udtalelser om, at kvinden selv ville, og det ender som ord mod ord.

Ydermere bevirker den lange ventetid, før sagen kommer for retten - op til et helt år efter berømmelse - at eventuelle vidner er tilbøjelige til at falde fra. Situationen er jo den, at ofret nu er væk fra arbejdspladsen, mens vidner fortsat skal fungere på arbejdspladsen, og ofte vægter hensynet til denne højest.

Det kan altså være uhyre vanskeligt at dokumentere den seksuelle chikane. Netop derfor har EU kigget på bevisbyrdereglerne og skærpet dem således, at klager alene skal påvise faktiske omstændigheder, der skaber *formodning* om den seksuelle chikane. Det er alt andet lige nemmere at underbygge en formodning end at påvise faktiske omstændigheder.

Dommerstanden har imidlertid valgt, at klager skal *påvise faktiske omstændigheder* (med lægeerklæring, psykologudsagn, vidneudsagn eller tydelig ændret adfærd). Dermed er dét, der skulle være en lempelse, reelt kommet til at fungere som en stramning af bevisbyrden, hvilket ses på de langt færre antal vundne sager.

- Det vil være på sin plads at genlæse den engelske tekst om bevisbyrdereglens *intention* – og på den baggrund sikre reglens korrekte anvendelse i dansk retspraksis. Intentionen var jo, at det skulle være nemmere at få disse sager til domsfældelse – ikke sværere.
- Retssikkerhedsgarantier skal altid være i orden. Ikke mindst når vi peger på behovet for mere radikal strafudmåling/erstatning. Sager om seksuel chikane bør derfor behandles som andre voldssager ved det kriminalretlige system. Dermed ville sagsbehandlingstiden også gå drastisk ned.
- Hvis Ligebehandlingsnævnet skal gøre fyldest i disse sager, må der etableres et retligt organ, der kan indlede en umiddelbar bevisoptagelse – fx ved at advokat og dommer kan tage ud på arbejdspladsen og tale med de involverede, så bevisgrundlaget er på plads for en hurtig og underbygget afgørelse i nævnet.

De anførte forslag vil på hver deres måde bidrage til en skærpet tone overfor seksuel chikane. De vil medføre en retlig håndtering af sager om seksuel chikane, som nyder det enkelte offer behørig respekt. Og de vil sende nødvendige samfundsmæssige signaler om alvoren i denne form for vold mod kvinder.